

tərkiblərinə görə alevritlərlə təmsil olunmuşlar. Hər yerdə süxurların 0,1-0,01mm fraksiyasının miqdarı 15,6-34,9 % intervalında dəyişir. Qərb istiqamətində kvar-sın miqdarı azalır, çöl şpatları və süxur qırıntılarının miqdarı isə artır. Suraxanı lay dəstəsi üzrə orta keçiricilik 83 mD-dir. Yüksək keçiriciliyə 15,9 mD Buzovna sahəsi kollektorları malikdir. Bununla yanaşı Aşağı Kür ərazisinin yataqlarının kəsilişində iştirak edən Ağcagil və Abşeron mərtəbəsinin gilli çöküntüləri MQ-ın tavanında yatan neftli-qazlı qumlu-alevritli horizontları üçün dəyənətli örtük kimi qeyd olunurlar [1].

Suraxanı lay dəstəsinin kəsilişi qumlu, əhəngli gillərin, qum və alevritlərin qeyri-bərabər növbələşməsindən ibarətdir və bu lay dəstəsi çöküntüləri rayonun bütün ərazisini əhatə edir. Kəsilişin yüksək qumluluğu mərkəzi və şərq sahələrində qeyd olunur. Suraxanı lay dəstəsinin qumlarının yüngül fraksiyasında üstünlüyü kvars təşkil edir. Burada maqnetit, ilmenit, mikalar, epidot və soiziti ağır fraksiyanın əsas minerallarına nümunə göstərmək mümkündür. Nəzərə çarpacaq dərəcədə amfibollara, piroksenlərə, dayanıqlı minerallara, disten və stavrolit minerallarına da rast gəlinir. Cənub-qərb istiqamətində gillilik artır. Bu lay dəstəsinin qalınlığı mərkəzi sahələrdə 600 m-dən artıq olmadığı halda, cənub-şərq və cənub-qərb sahələrində qalınlıq kəskin artaraq 1350 m-ə qədər çatır, bu da kəsilişin üst hissəsində yeni gilli-qumlu təbəqələrin əmələ gəlməsi hesabına baş verir. Ağcagil mərtəbəsi çöküntüləri əhəngli gillərdən təşkil olunmuş və ancaq sinklinal və strukturların gömülmüş sahələrində rast gəlinirlər. Qalınlığı 70 m-dən çox deyildir [2].

Ədəbiyyat

1. X.M.Yusifov, B.S.Aslanov. Azərbaycanın neftli-qazlı hövzələri, Bakı, "Mars Print" NPF 2018, 324 s.
2. Ü.Ş.Mehdiyev. Azərbaycanın məhsuldar qat çöküntülərində mineralların paylanması qanunauyğunluğu haqqında, Bakı: 2005, 189 s.

AŞAĞI KÜR ÇÖKƏKLİYİNDƏ HALOGENEZİN TƏZAHÜRLƏRİ İLƏ ƏLAQƏDAR SURAXANI LAY DƏSTƏSİNİN LİTOLOGİYASI

Qaraxanov A.Y.

Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universiteti

Kür çökəkliyi vilayəti Böyük və Kiçik Qafqaz dağlarının arasında yerləşir və Azərbaycan respublikası ərazisinin 1/3 hissəsini əhatə edir. Vilayətin sahəsi şimal-qərbdən (Qarayazı düzündən) cənub-şərqə (Xəzər sahillərinə) doğru genişlənir. Vilayətdə Gəncə-Qazax, Qarabağ, Şirvan, Muğan, Mil, Salyan, Cənub-Şərqi Şirvan və Arazboyu (Hərəmi, Gəyən və s.) düzləri yerləşir. Kaynozoy yaşlı (başlıca olaraq, Dördüncü dövr) çöküntülər üstünlük təşkil edir. Vilayətin qərbindəki dağ ətəyi düzənliklərdə (Şirvan, Qarabağ, Mil) çayların gətirdiyi çöküntülər, şərqində isə dəniz çöküntüləri üstünlük təşkil edir. Vilayət neft, təbii qaz, müxtəlif tikinti materialları ehtiyatlarına malikdir. Dünyada yeganə müalicə nefti də burada (Naf-talanda) yerləşir. Aşağı Kür çökəkliyində olan faydalı qazıntılara neft-qaz, tikinti materialları, Naftalan müalicə nefti, palçıq vulkanları, vilayət çökmə süxurlarını misal göstərmək mümkündür.

Suraxanı lay dəstəsi Aşağı Kür zonasında yüksək gilliliyi ilə fərqlənir. Qərb istiqamətində kəsilişin gilliliyi artır. Suraxanı lay dəstəsi süxurları qranulometrik